
Language Czech

Text

Sokol stáhovavá½ je nejrychlejším ptákem na světě, která½ dokáže pãí stãemhlavãm letu dosãhnout rychlosti pães 300 km/h. Jeho potravu tvoãí pãevã¼nã ptãci do velikosti holuba, která½ lovã vã½hradnã v letu. Dãky mimoã¼dnã½m letovã½m i loveckã½m schopnostem poutal tento dravec jã¼ od starovãku znaãnou pozornost lidã. Napããklad staroegyptskã½ bãh nebes, slunce a svãtla zvanã½ Hor je zobrazovãn j jako sokol, pããpadnã jako muã¼ se sokolã hlavou. Sokol se stal erbovnãm zãã¼etem Å¼ady Å¼lehtickã½ch rodã a byl (a nadãle je) vysoce cenãn mezi sokolnãky. V uplynulã½ch desetiletãch se sokol stãhovavã½ stal takã½ symbolem ohroã¼enã pããrody a nãslednã i symbolem jejããospãã¼nã½ ochrany.

Skalnatě oblast Āeskosaskāho Ā vĀcarska patĀila odedĀvna k nevjĀznamnĀjĀm hnĀzdiĀtĀm tohoto dravce v EvropĀ. AĀ do roku 1950 hnĀzdili sokoli na naĀem ĀzemĀ ve vĀech pĀĀhodnĀch oblastech. NadmĀrnĀ a nekontrolovanĀ pouĀvĀnĀ pesticidĀ v druhĀ polovinĀ 20. stoletĀ vĀjak zpĀsobilo kolaps sokolĀ populace. NĀzkĀ plodnost, mĀjĀata hynoucĀ po narozenĀ a zeslabenĀ skoĀpky vajec, kterĀ samice pĀi zahĀvĀnĀ Ā rozmĀkaly, to vĀje byly dĀsledky vysokĀ koncentrace DDT, silnĀ toxickĀho insekticidu, kterĀ pronikal do tĀl sokolĀ s jejich potravou. V ĀeskĀ republice nakonec nezbyl ani jeden ĀspĀnĀ hnĀzdĀcĀ pĀr. PoĀtkem 70. let tak byl u nĀs sokol stĀhovavĀ prohlĀen za vyhynulĀ druh.

Až po zřetelování obsahu DDT a zahájení reintrodukčních programů se začala populace sokolů postupně vracet na své historické hnízdiště. Pro oblast Labských pískovců byl klíčový program znovunavracení (reintrodukce) sokola započatý v sousedním Sasku. První dvě mláďata byla vypuštěna v roce 1989 na stolová hoře Lillienstein. V roce 1992 se usadili první sokoli na území Saského a v roce 1994 i na území Českého a v carska. V současné době hnízdí na území Českého a v carska okolo deseti párů. Hnízdní úspěšnost v jednotlivých letech ale značně kolísá. Zatím nejúspěšnějším rokem byl rok 2012, kdy bylo vyvedeno minimálně 22 mláďat. Populace sokolů hnízdících a německé straně Labských pískovců je v současné době nejsilnější populací tohoto druhu ve střední Evropě a patří dohromady kolem 30 párů.

Přestože jsou dnes stavy sokolů v Labských pískovcích stabilizované a dochází dokonce k nárůstu početnosti hnízdišť, je i nadále nutná ochrana sokolů hnízdišť. Sokolů párů si pro hnízdění vyhledávají nejčastěji dutiny a úkryty umělé vysoké ve skalních stěnách. Skály jsou ale zároveň horolezecky a turisticky atraktivními místy. Rušení v době hnízdění však mávají pro sokoly fatální následky. Nepřítomnost vyplašených rodičů na hnízdišti má až vliv na zastydnutí vajec, pád k prochladnutí mláďat. Na opuštěných vajecích mláďatech si také rádi pochutnají předtím, například kuna či krkavec. Proto se v době hnízdění oblasti v okolí hnízd pro bezpečnost mláďat a hnízdišť uzavírají a jsou pevně střeženy profesionálními i dobrovolnými strážci pářádky. S vyhledáním a ochranou hnízd pomáhají ochráncům pářádky také horolezci. Všechna tato opatření umožňují sokolům nerušenou péči o snůšku a mláďata. Samička klade koncem března většinou tři až čtyři vejce a během incubace se partneri na hnízdišti střídají. Častěji však na hnízdišti sedá samička a samec obstarává potravu. Mláďata vyléztají po párty dnech, ale rodiče je nadále krmí další dva měsíce.

Mladí sokoli pak podnikají krátké i delší cesty po okolí s cílem nalézt si své nové domov. Postupně se tak z Labských pískovců šíří i do dalších skalnatých oblastí ve střední Evropě. Dnes již sokoli úspěšně hnízdí například v Lužické a itavských horách, na Kokořínsku, v Jizerských horách a v Krkonoších, v Českém ráji a na Broumovsku či na úmaví. Novodobým fenoménem, kterým souvisí s posílením sokolů populace a se snahou sokolů přizpůsobit se nedostatku skalních hnízdišť, je i hnízdění sokolů na lidských stavbách. V České republice například sokoli zahnízdili na třetího chrámu na Staroměstském náměstí v centru Prahy. V posledních letech probíhají také pokusy s vyhledáním hnízdních budek pro sokoly na vysokých továrních komínech. Zaznamenáno bylo také zahnízdění v povrchovém uhlém dolu přímo na těžebním rypadle!

- 3759 zobrazená